

Sygn. akt VIII *Pa 115/19*

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 3 października 2019 r.

Sąd Okręgowy w Gliwicach VIII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	Sędzia Małgorzata Andrzejewska (spr.)
Sędziowie:	Teresa Kalinka del. Anna Capik-Pater
Protokolant:	Ewa Gambuś

po rozpoznaniu w dniu 3 października 2019r. w Gliwicach

sprawy z powództwa M. H.

przeciwko Spółce (...) Spółce Akcyjnej w B.

o świadczenie rekompensacyjne z tytułu utraty prawa do bezpłatnego węgla

na skutek apelacji pozwanej

od wyroku Sądu Rejonowego w Gliwicach

z dnia 11 grudnia 2018 r. **sygn. akt** VI P 389/18

1) oddała apelację;

2) zasądza od pozwanej na rzecz powódki kwotę 1.012,50 zł (tysiąc dwanaście złotych pięćdziesiąt groszy) tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym.

(-) sędzia del. Anna Capik-Pater (-) sędzia Małgorzata Andrzejewska (spr.) (-) sędzia Teresa Kalinka

Sygn. akt VIII Pa 115/19

UZASADNIENIE

Powódka M. H. domagała się zasądzenia kwoty 10.000zł tytułem rekompensaty za utratę prawa do bezpłatnego węgla. Podała, że jest wdową po zmarłym w dniu 22 stycznia 1988r. mężu H. H., który od dnia 13 czerwca 1983r. miał przyznaną górniczą rentę inwalidzką.

Pozwana wniosła o oddalenie powództwa i zasądzenie od powódki na rzecz pozwanej kosztów zastępstwa procesowego podnosząc, że powódka nie wykazała, iż najpierw jej mąż, a następnie powódka pobierali bezpłatny węgiel. Podano,

że przepisy ustawy o świadczeniu rekompensacyjnym z tytułu utraty prawa do bezpłatnego węgla są jednoznaczne, katalog osób uprawnionych ma charakter zamknięty i powódka do tego katalogu nie należy.

Wyrokiem z dnia 11 grudnia 2018r. Sąd Rejonowy w G. zasądził od pozwanej na rzecz powódki kwotę 10.000zł jako rekompensatę za utratę prawa do bezpłatnego węgla.

Sąd pierwszej instancji ustalił, że mąż powódki H. H. pracował w KWK (...) od dnia 5 marca 1969r. do dnia 8 lutego 1983r. jako górnik pod ziemią oraz od dnia 18 marca 1983r. do dnia 22 stycznia 1988r. jako wartownik na powierzchni. Mąż powódki miał przyznaną rentę z tytułu niezdolności do pracy od dnia 6 stycznia 1983r. Świadczenie to było płatne od dnia 9 lutego 1983r. do dnia 22 stycznia 1988r. Mąż powódki do dnia śmierci, tj. do dnia 22 stycznia 1988r. pobierał deputat węglowy.

Ustalono zostało, że powódka M. H. ma przyznane prawo do renty rodzinnej od dnia 1 września 2001r. na stałe. Świadczenie jest płatne od 1 września 2001r. do nadal. Od dnia 1 grudnia 2003r. powódka nabyła prawo do emerytury nauczycielskiej, jednak świadczenie to, z uwagi na wypłacaną rentę rodzinną, jest zawieszona.

Sąd Rejonowy powołał § 18 Układu Zbiorowego Pracy dla (...) Węglowego z dnia 1 lutego 1980r. zawartego między Ministrem Górnictwa, a Zarządem Głównym Związku Zawodowego (...) oraz załącznik Nr 14 do Porozumienia z dnia 20 grudnia 2004r.

Wskazano, że uchwałą nr (...) z dnia 19 września 2014r. zarząd (...) S.A. w K. – w związku z trudną sytuacją ekonomiczno-finansową spółki i zagrożeniem upadłości firmy – począwszy od dnia 1 stycznia 2015r. dokonał likwidacji prawa emerytów, rencistów i innych uprawnionych osób do bezpłatnego węgla z zachowaniem trzymiesięcznego okresu wypowiedzenia, ze skutkiem na dzień 31 grudnia 2014r.

W dniu 28 marca 2018r. pozwana odmówiła przyznania powódce rekompensaty z ustawy z dnia 12 października 2017r. o świadczeniu rekompensacyjnym z tytułu utraty prawa do bezpłatnego węgla. Przyczyną odmowy był, w ocenie pozwanej, brak statusu osoby uprawnionej w rozumieniu art. 2 ust. 1 litera b) ustawy. Nadto podano, że śmierć męża powódki miała miejsce w czasie trwania stosunku pracy.

Na podstawie tak ustalonego stanu faktycznego Sąd uznał powództwo za zasadne.

Wskazane zostało, że prawo do deputatu węglowego przyznane zostało pracownikom kopalń na podstawie rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 30 grudnia 1981r. w sprawie szczególnych przywilejów dla pracowników górnictwa – Karta górnika. Wynika ono wprost z § 19 ust. 1 Karty górnika, zgodnie z którym pracownikom objętym przepisami rozporządzenia (m.in. pracownicy kopalń węgla kamiennego) przysługuje deputat węglowy w naturze i ekwiwalencie pieniężnym lub tylko w ekwiwalencie pieniężnym. Nadto § 19 ust. 2 Karty górnika stanowi, że emerytom i rencistom uprawnionym do deputatu węglowego w okresie ich zatrudnienia w jednostkach organizacyjnych objętych przepisami rozporządzenia oraz wdowom (wdowcom) i zupełnym sierotom po nich przysługuje bezpłatny węgiel opałowy lub ekwiwalent pieniężny za ten węgiel.

Z powyższego wynika zatem, że prawo do deputatu węglowego przyznane zostało dwóm różnym kategoriom osób, których pozycja społeczna i zawodowa jest odmienna. Do pierwszej kategorii osób uprawnionych do deputatu węglowego wchodzi czynni pracownicy kopalń, a prawo to ma status świadczenia związanego z pracą o charakterze wynagrodzenia za pracę (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 23 września 1986r., III PZP 36/86). Drugą zaś kategorią osób objęci są emeryci i renciści górniczy (bądź wdowy i zupełne sieroty po nich), którzy pomimo braku pozostawania w stosunku pracy uprawnieni są do świadczenia wynikającego z wcześniejszego zatrudnienia. Prawa do bezpłatnego węgla dla byłych pracowników nie można uznać za świadczenie wynikające ze stosunku pracy. Ze względu na swoją specyfikę winno ono być raczej zaklasyfikowane jako świadczenie związane ze stosunkiem pracy.

W świetle § 18 Układu Zbiorowego Pracy dla (...) Węglowego z dnia 1 lutego 1980r. zawartego między ministrem górnictwa, a zarządem głównym związku zawodowego górników, byli pracownicy Kopalni (...) uprawnieni zostali do deputatu węglowego po przepracowaniu co najmniej 10 lat w zakładach pracy objętych układem, jeśli przyznana została im renta inwalidzka lub emerytura. Prawo do deputatu mieli także inwalidzi, którym na skutek wypadku przy pracy, w drodze do pracy lub z pracy albo choroby zawodowej, powstałych w zakładach pracy objętych układem przyznano rentę inwalidzką, bez względu na liczbę lat uprzednio przepracowanych (...). Prawo do deputatu węglowego, jak już wskazano powyżej, przyznane zostało także wdowom i sierotom.

Sąd Rejonowy powołał przepisy ustawy z dnia 12 października 2017r. o świadczeniu rekompensacyjnym z tytułu utraty prawa do bezpłatnego węgla (Dz.U. z 2017r., poz. 1971).

Wskazano też na uzasadnienie do projektu ustawy o świadczeniu rekompensacyjnym z tytułu utraty prawa do bezpłatnego węgla – druk sejmowy nr (...) – gdzie projektodawca (Rada Ministrów) podał, że celem ustawy jest zrekompensowanie, do pewnego stopnia, w ramach możliwości budżetu państwa, strat finansowych poniesionych przez osoby, które otrzymywały bezpłatny węgiel w naturze lub w ekwiwalencie, na podstawie układów zbiorowych pracy i związanych z nimi porozumień i utraciły to uprawnienie wskutek wypowiedzenia w tym zakresie układów zbiorowych pracy i porozumień z nimi związanych. Realizacja celu miała nastąpić poprzez wypłatę z budżetu państwa świadczenia rekompensacyjnego z tytułu trwałej utraty prawa do bezpłatnego węgla. Projektodawca wyjaśnił, że w obecnym stanie prawnym w grupie społecznej emerytów i rencistów górniczych powstała nierówność, która polega na tym, iż emeryci i renciści z kopalń zlikwidowanych przed dniem 1 stycznia 2007r., które po ogłoszeniu upadłości nie miały swoich następców prawnych, a co za tym idzie nikt nie wypowiedział emerytom i rencistom prawa do bezpłatnego węgla, nadal otrzymują deputaty węglowe w postaci ekwiwalentu pieniężnego wypłacanego przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych z dotacji budżetowej, natomiast emeryci i renciści z kopalń czynnych zostali tego prawa pozbawieni wskutek dokonania skutecznych wypowiedzeń układów zbiorowych pracy i związanych z nimi porozumień w tym zakresie. Podano także, że z uwagi na fakt, że układy zbiorowe pracy i porozumienia z nimi związane obowiązujące w funkcjonujących przedsiębiorstwach górniczych lub ich następcach prawnych zostały w kwestii prawa do bezpłatnego węgla dla emerytów i rencistów skutecznie wypowiedziane, nie jest możliwe przywrócenie tego prawa w sposób inny niż poprzez odpowiednią zmianę przepisów prawa pracy wewnętrznie obowiązującego w tych podmiotach. Takiemu rozwiązaniu są przeciwne przedsiębiorstwa górnicze, gdyż ponowne przyznanie prawa do bezpłatnego węgla dla emerytów i rencistów i jego realizacja podwyższy koszty działalności pracodawcy, na co w obecnej sytuacji finansowej sektora górniczego, zarządy spółek nie mogą sobie pozwolić.

W związku z powyższym, celem projektu było wypłacenie finansowanego ze środków budżetu państwa świadczenia rekompensacyjnego z tytułu trwałej utraty prawa do bezpłatnego węgla, rekompensującego w możliwie jak największym stopniu korzyści utracone w wyniku nieotrzymywania deputatu węglowego bądź ekwiwalentu pieniężnego. Każda z osób spełniających określone w projektowanej ustawie przesłanki otrzymania świadczenia rekompensacyjnego miała wystąpić o jego wypłatę poprzez złożenie odpowiedniego wniosku, przy czym wysokość rekompensaty nie stanowiła równowartości przysługującego węgla ani za lata, w których nie był już wydawany osobom uprawnionym, ani za lata przyszłe, w których mógłby być wydawany, gdyby uprawnienie nie zostało odebrane. Osobą uprawnioną w rozumieniu projektowanej ustawy był emeryt lub rencista, który nie tylko miał ustalone prawo do emerytury lub renty z tytułu niezdolności do pracy, ale również pobierał świadczenie z tego tytułu. Osobie takiej przysługiwało również, na podstawie przepisów wewnętrznie obowiązujących w przedsiębiorstwie górniczym, prawo do bezpłatnego węgla, które trwale utracił przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy. Ponadto osobą uprawnioną w zamiarze projektodawcy byli: wdowa, wdowiec i sieroty mające ustawowe prawo do renty rodzinnej po osobie uprawnionej, tak jak to było określone w zakładowych układach zbiorowych pracy i porozumieniach z nimi związanych.

Natomiast osobą nieuprawnioną w rozumieniu projektu ustawy był pracownik przedsiębiorstwa górniczego, który miał ustalone prawo do emerytury lub renty na dzień skutecznego wypowiedzenia prawa do bezpłatnego węgla emerytom i rencistom, ale nie rozwiązał stosunku pracy i nie wystąpił do ZUS z wnioskiem o wypłatę emerytury

lub renty. Przedsiębiorstwa górnicze skutecznie wypowiedziały wewnątrzzakładowe przepisy prawa pracy, dotyczące prawa do bezpłatnego węgla, tylko w przypadku emerytów i rencistów, którzy spełniają jednocześnie dwa warunki, tj. nabyli uprawnienia oraz pobierają świadczenie z ZUS. Wewnątrzzakładowe przepisy prawa pracy obowiązujące w przedsiębiorstwach górniczych nadal przyznają prawa dla pracowników. W związku z powyższym niezaliczanie do grupy osób uprawnionych pracowników, którzy nabyli uprawnienie do emerytury lub renty, ale nie pobierali świadczenia, ma na celu wyeliminowanie przypadków, w których osoba taka pobiera deputat przysługujący pracownikom. Jak wynika z dat przyjętych w definicji osoby uprawnionej z przedsiębiorstwa górniczego, nie są również osobami uprawnionymi w rozumieniu niniejszej ustawy emeryci i renciści z kopalń zlikwidowanych przed dniem 1 stycznia 2007r., bowiem ZUS wypłaca im ekwiwalent pieniężny na mocy ustawy z dnia 7 września 2007r. o funkcjonowaniu górnictwa węgla kamiennego. Wynika to z faktu, że przy likwidacji tych kopalń nie zostały wypowiedziane ponadzakładowe czy też zakładowe układy zbiorowe pracy, z których przedmiotowe uprawnienie wynikało. Katalog osób, które miały nie pobierać świadczenia rekompensacyjnego przyznawanego w projekcie ustawy miał objąć emerytów i rencistów, których roszczenia z tytułu prawa do bezpłatnego węgla podlegają zaspokojeniu na podstawie prawomocnego wyroku sądowego.

Sąd uznał, że jak wynika z cytowanej ustawy osobą uprawnioną do rekompensaty z tytułu utraty prawa do bezpłatnego węgla jest emeryt lub rencista, który nie tylko miał ustalone prawo do emerytury lub renty z tytułu niezdolności do pracy, ale również pobierał świadczenie z tego tytułu. Osobie takiej przysługiwało również, na podstawie przepisów wewnątrz obowiązujących w przedsiębiorstwie górniczym, prawo do bezpłatnego węgla, które trwale utracił przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy. Ponadto osobą uprawnioną jest wdowa, wdowiec i sieroty mające ustawowe prawo do renty rodzinnej po osobie uprawnionej, tak jak to było określone w zakładowych układach zbiorowych pracy i porozumieniach z nimi związanych.

W ocenie Sądu powódka spełniała przesłanki do przyznania jej świadczenia rekompensacyjnego określonego w ustawie o świadczeniu rekompensacyjnym z tytułu utraty prawa do bezpłatnego węgla. Jak wynika z akt sprawy zmarły mąż powódki miał przyznaną górniczą rentę inwalidzką. Był uprawniony do deputatu węglowego, także w okresie pobierania renty z ZUS, i deputat ten pobierał, co zostało potwierdzone w piśmie (...) Grupy (...) z dnia 5 września 2018r. Powódka od dnia 1 września 2001r. na stałe ma przyznaną rentę rodzinną, która pobiera. Sąd uznał zatem, że powódka należy zatem do katalogu osób wskazanych w ustawie jako uprawnione do rekompensaty z tytułu prawa do bezpłatnego węgla i pozwana niesłusznie odmówiła przyznania jej rekompensaty.

Apelację od powyższego wyroku złożyła strona pozwana zarzucając:

1. sprzeczność istotnych ustaleń Sądu z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego oraz naruszenie art. 233 § 1 k.p.c. poprzez nie rozważenie zebranego w sprawie materiału dowodowego w sposób wszechstronny i dowolną ocenę dowodów w następstwie przyjęcia, że:

- powódka spełnia przesłanki do przyznania jej świadczenia rekompensacyjnego,
- mąż powódki pobierał rentę z tytułu niezdolności do pracy,
- mąż powódki do dnia śmierci pobierał deputat węglowy jako rencista i był pracownik kopalni węgla kamiennego w sytuacji, gdy po uzyskaniu w dniu 6 stycznia 1983r. prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy jego umowa o pracę została z dniem 8 lutego 1983r. rozwiązana, a następnie w dniu 18 marca 1983r. zawarł on nową umowę o pracę jako wartownik na powierzchni i pracę taką wykonywał do śmierci w dniu 22 stycznia 1983r., a w związku z tym nowym zatrudnieniem nie był uprawniony do bezpłatnego węgla jako rencista, gdyż prawo to uległo zawieszeniu zgodnie z § 18 ust. 5 Układu Zbiorowego Pracy dla P. Węglowego z dnia 1 lutego 1980r. a prawo do bezpłatnego węgla mogło mu przysługiwać tylko jako czynnemu pracownikowi,

2. naruszenie przepisu postępowania - art. 6 k.c. i art. 232 k.p.c. poprzez ich błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie w następstwie przyjęcia, że powódka wykazała, iż jest osobą uprawnioną do otrzymania rekompensaty z tytułu utraty prawa do bezpłatnego węgla,

a oba te naruszenia miały wpływ na treść orzeczenia i doprowadziły do uwzględnienia powództwa pomimo braku i nie wykazania przesłanek do otrzymania rekompensaty.

3. naruszenie przepisów prawa materialnego art. 3 ust. 1 w zw. z art. 2 pkt 1 i 2 ustawy z dnia 12 października 2017r. o świadczeniu rekompensacyjnym z tytułu utraty prawa do bezpłatnego węgla poprzez ich błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie w następstwie przyjęcia, że osobą uprawnioną do rekompensaty jest także wdowa po renciście, który co prawda miał ustalone prawo, do renty, ale jego uprawnienie do bezpłatnego węgla wynikało z nowego zatrudnienia w kopalni węgla kamiennego, nie zaś z faktu ustalenia prawa do renty.

Mając na uwadze powyższe zarzuty apelująca zgłosiła wniosek o:

- 1) zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie powództwa oraz zasądzenie od powódki na rzecz pozwanej kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych,
- 2) zasądzenie od powódki na rzecz pozwanej kosztów postępowania apelacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych,

ewentualnie o:

- uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu w Gliwicach podtrzymując wniosek, o których mowa w punkcie 2) powyżej .

Sąd Okręgowy zważył co następuje:

Apelacja strony pozwanej nie zasługuje na uwzględnienie albowiem jej zarzuty są nieuzasadnione.

Zaskarżony wyrok Sądu Rejonowego jest prawidłowy i znajduje oparcie zarówno w zgromadzonym w sprawie materiale dowodowym, jak i obowiązujących przepisach prawa.

Sąd Rejonowy w sposób prawidłowy przeprowadził postępowanie dowodowe, dokonał analizy zebranych dowodów, nie naruszając zasady ich swobodnej oceny i w oparciu o zasadnie ustalony stan faktyczny sprawy, prawidłowo zastosował konkretnie przywołane przepisy prawa materialnego. Sąd Okręgowy w pełni aprobuje ustalenia faktyczne Sądu pierwszej instancji i przyjmuje je jako własne. Podziela również wywody prawne zawarte w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku, nie znajdując żadnych podstaw do jego zmiany bądź uchylenia.

Dokonana przez Sąd pierwszej instancji swobodna ocena dowodów nie narusza reguł zawartych w art. 233 § 1 k.p.c. Sąd Rejonowy w pisemnym uzasadnieniu wyroku szczegółowo wyjaśnił w oparciu o jakie dowody dokonał ustaleń faktycznych w sprawie.

Sąd pierwszej instancji, w części ustalającej pisemnego uzasadnienia wyroku, prawidłowo wskazał, że mąż powódki do dnia śmierci pobierał deputat węglowy i prawidłowo następnie w rozważaniach prawnych stwierdził, że był on uprawniony do deputatu węglowego w okresie pobierania renty z ZUS. Obowiązujące wówczas przepisy Układu Zbiorowego Pracy dla (...) Węglowego z dnia 1 lutego 1980r. przewidywały bowiem uprawnienie do deputatu węglowego zarówno dla pracowników jak i rencistów, z tym, że w momencie podjęcia zatrudnienia przez rencistę uprawnienie do deputatu ulegało zawieszeniu na czas trwania stosunku pracy. Rencista podejmując zatrudnienia na kopalni nie tracił prawa do deputatu, a jedynie czasowo to jego uprawnienie ulegało zawieszeniu. Tak samo rencista górniczy nie tracił statusu rencisty poprzez podjęcie zatrudnienia w trakcie pobierania renty z Zakładu Ubezpieczeń Społecznych.

Mąż powódki zmarł w dniu 22 stycznia 1988r. jako rencista górniczy zatrudniony następnie na kopalni w niepełnym wymiarze czasu pracy.

Powódka M. H. w dacie wejścia w życie ustawy z dnia 12 października 2017r. o świadczeniu rekompensacyjnym z tytułu utraty prawa do bezpłatnego węgla (Dz.U. z 2017r., poz. 1971) oraz w dacie orzekania pobierała rentę rodzinną po zmarłym mężu.

Była ona też osobą uprawnioną do deputatu węglowego jako wdowa pod zmarłym renciście z KWK (...).

Powódka spełnia więc przesłanki do przyznania rekompensaty – art. 2 pkt 1b ustawy. Jest ona bowiem wdową mającą ustalone prawo do renty rodzinnej po renciście uprawnionym w trakcie pobierania renty do bezpłatnego węgla. Sąd drugiej instancji podkreśla tutaj, że zgodnie z treścią art. 2 pkt 1a ustawy rencista pobierający świadczenie (rentę) musiał być jedynie uprawniony do bezpłatnego węgla – przepis ten nie wymaga natomiast aby deputat faktycznie został przez niego pobrany. Podobnie stanowi art. 2 ust. 1b ustawy – osobą uprawnioną jest wdowa mająca ustalone prawo do renty rodzinnej i nie jest przy tym wymagane aby pobierała ona faktycznie deputat węglowy.

Mając powyższe na uwadze Sąd drugiej instancji, na mocy art. 385 k.p.c., oddalił apelację strony pozwanej jako niezasadnioną.

O kosztach postępowania orzeczono na podstawie art. 98 k.p.c. i art. 99 k.p.c. a także 4 w zw. § 9 ust. 1 pkt 2 i § 10 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (t.j.: Dz.U. z 2018r. poz. 265).

(-) Sędzia Teresa Kalinka (-) Sędzia Małgorzata Andrzejewska (-) Sędzia del. Anna Capik-Pater